

Meranie perforácie v krúžku mladých filatelistov

Po prázdninách som zasa ako obyčajne začal pracovať v KMF. Ako to už býva, pravidelne vždy s obnoveným zložením členov – po besedách v školskej družine sa prihlásilo niekoľko nových, začínajúcich a prišli starí borci, chodiaci do krúžku 5-6 rokov. „Dialkári“ pre povinnosti na strednej škole neprišli. Po prvých stretnutiach s tematikou o histórii filatelii a informáciách o prvých známkach pre začiatočníkov – čierna 1 penny, Rowland Hill, naše československé Hradčany a Alfonz Mucha, známky po oslobodení – Košické, Londýnske a Moskovské známky, zo slovenských Modrý Štefánik a Slovenský znak, prvé eurové známky a pod., som sa postupne dostal k filatelickej „maturite“. Zoznámil som členov s výplatnými a doplatnými známkami, prebral som informatívne FDC, prítlače a pretlače na známkach, priesvitky známok, perfiny, teritoriálne a námetové zbieranie – až som sa dostal po perforáciu a jej praktický aj cenový význam pre zberateľov a užívateľov poštových služieb.

Ukázal som druhy perforácie a ich charakteristické znaky na niektorých starších a novších emisiách, vrátane ukážok známok s rozličnou veľkosťou perforačných otvorov aj s rozdielnou veľkosťou perforácie (rozmer perforácie). Najjednoduchšie sme mohli povedať a zapísať definíciu rozmeru, že je to vlastne počet zúbkov (perforačných otvorov) na dĺžke 2 cm známky. A trvať na tom, aby si to mladí filatelisti zapamätali, naučili sa a vedeli. Ale s ohľadom na zloženie členov krúžku od malých druháčikov až po stredoškóľakov z gymnázia a odborných škôl išlo o pestrú spoločnosť, preto som sa rozhodol postupovať inak. Uvedomil som si, že bude lepšie prakticky vyvodit' pojem rozmeru zúbkovania na konkrétnych príkladoch. Tak ako?

Urobil som to takto: Z papierového „metra“ aký určite poznáte z nákupných centier nábytku alebo stavebnín, som nastrihal 5centimetrové kúsky, 0 až 5cm, 5 – 10 cm, 10 - 15 cm, a to vždy pri násobku piatich. Dostal som tak 20 ústrižkov, na ktorých si deti čiernou fixkou vyznačili dvojcentimetrový úsek. Napr. od 2 do 4 cm, 7-9 cm, 22-24 cm atď. Na začiatok priložili známku a spočítali zúbky. Diktovali mi čísla 11, 12 alebo 13 a pod. Pretože nemali rovnaké známky. Čakal som však na to, kedy sa ozve niektorý všímavější „špekulant“ so zistením, že sa za koncom dvojcentimetrovej čiernej čiary je ešte nejaký „kúsok“. A práve to som chcel. Ukázal som im moje „meradlo“ so 4 cm dlhou čiernou čiarou a kázal som spočítať zúbky na „meradlo“priloženej určitej konkrétnej slovenskej známke, ktorú som mal v dvojpáske. Nadiktovali mi údaj presne 23 zúbkov.

Ale čo, ak definícia stanovuje, že rozmer udáva počet zúbkov na 2 cm, nie na 4? Starší uhádli: Dáme to na polovicu. A tak sme došli k rozmeru $1\frac{1}{2}$. (Pozor, žiaci 1. stupňa základnej školy sa v matematike ešte neučia zlomky, zmiešané ani desatinné čísla, takže v niečom predbehnete učivo školskej matematiky).

Získaný výsledok sme overili v katalógu. Rovnako sa dá postupovať aj pri určení rozmeru perforácie, ktorá má za celým číslom $\frac{1}{4}$ alebo $\frac{3}{4}$, ale musíme mať pomocné meradlo 3x, 4x dlhšie aj s príslušne veľkou spojku známok. Tak by sme dostali presne 3 alebo 4násobok hodnoty rozmeru zúbkovania aj s prípadným rizikom omylu pri počítaní zúbkov.

Po takomto praktickom úvode som pochopiteľne prezradil, že takto filatelisti neurčujú rozmer perforácie, že je to zdĺhavé, nepraktické a nepohodlné, preto filatelisti na meranie používajú zúbkomery (ukážka!). A že obchodné katalógy solídnych

známkových firiem ponúkajú aj elektronické perfometre, ktoré rozmer určia automaticky a potom ho odčítame pohľadom na okienko.

Dôležitosť určenia rozmeru perforácie ukážeme v katalógu podľa vplyvu, ktorý má na cenu známky, napr. na niektorých známkach Hradčian so vzácnou sa vyskytujúcim zúbkovaním aj s množstvom a rozdielnosťou zúbkovania alebo pri našej slovenskej známke Andrej Hlinka. Práčne vyzbieranie všetkých jestvujúcich variant zúbkovania si vyžaduje veľa námahy a dlhý život filatelistu... A ešte som upozornil, že na rozmer zúbkovania má vplyv napr. kvalita papiera, jeho fyzikálne vlastnosti, vlhkosť a p.

Ja som pre svojich mladých filatelistov rozmnožil na kopírke postupne niekoľko exemplárov zúbkometerov a asi mi uveríte, že ich rozmery šírka x výška boli zakaždým pri kopírovaní trošku skreslené a odlišné od originálu. A praktické meranie so známkami sme ešte precvičili s kovovým zúbkometerom.

Mgr. Ján Mička, vedúci KMF Trnava